

Trestná činnost úředních osob

Obecná a zvláštní část

- Trestní právo – ultima ratio ve vztahu ke všem jiným právním odvětvím
- Poskytuje ochranu subsidiárně, teprve když nestačí náprava prostředky jiných právních odvětví
- Subsidiárně v rámci TP samotného - § 12 odst. 2 TrZ

- Trestný čin – formální pojetí § 13
- Společenská nebezpečnost a škodlivost má význam z hlediska § 12 odst.2, z hlediska trestání i z hlediska trestního procesu
- Základní zásady trestní odpovědnosti - individuální odpovědnost a odpovědnost za zavinění.

- Subjektem trestného činu může být fyzická osoba příčetná, od 15. roku věku.
- Odpovědnost právnických osob – podle nového zákona 418/2011Sb.
- Jednání za jiného - § 114 TrZ. Kde znaky subjektu TČ podle skutkové podstaty naplňuje jen právnická osoba (např. § 222), stíhána bude fyzická osoba, která za tuto právnickou osobu jednala. Platí to i pro orgány státu a samosprávy.

- Odpovědnost za jednání orgánu – neexistuje kolektivní odpovědnost orgánu, je ji třeba dotáhnout na konkrétní osoby podle ustanovení TrZ o trestné součinnosti. To platí např. i pro místní zastupitelstvo
- V úvahu přicházejí spolupachatelství, účastenství, nepřímé pachatelství, neoznámení a nepřekažení trestného činu apod.

- Na druhou stranu neexistuje absolutní trestní odpovědnost individuálního statutárního orgánu – např. jednatele spol. s r.o., vedoucího státního orgánu.
- I jemu je třeba dokázat všechny znaky trestného činu včetně porušení povinnosti a subjektivní stránky

Tzv. pouhá odpovědnost za podpis - byla by to jen objektivní odpovědnost, pokud by nebylo zjištěno zaviněné porušení povinností ze strany vedoucího orgánu i se zaviněním. V úvahu tol přichází zejména u obecných skutkových podstat, kde je jednání formulováno široce, je možné je spáchat i formou opomenutí a trestná je i nedbalost.

TOPO - nejsou trestně odpovědné Česká republika a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. Majetková účast těchto právnických osob na právnické osobě nevylučuje trestní odpovědnost takové osoby podle tohoto zákona.

TOPO - § 6 určuje okruh trestných činů.
Patří sem např. všechny druhy podvodů, § 256,257,258, 260, trestné činy proti životnímu prostředí, úplatkářství podle hlavy desáté, naproti tomu zatím nikoliv § 248, 255, 329 a 330, ani § 220 a 221, výhledově bude rozšíření.

§ 8 – základy TOPO.

Důvody přičítatelnosti, zejména § 8/2b –
kontrolní a prevenční povinnost.

Je možná dvojkolejnost postihu, k trestnosti
TOPO musí být vždy prokázána existence
trestného činu fyzické osoby.

§ 11 – obecná účinná lítost vyjma
úplatkářství.

Škoda nejméně 5000.- Kč – škoda nepatrná

Škoda nejméně 25000.- Kč – škoda nikoli malá

Škoda nejméně 50000.- Kč – škoda většího rozsahu

Škoda nejméně 500000.- Kč – škoda značná

Škoda nejméně 5 milionů Kč – škoda velkého rozsahu

- 1) Účelně vynaložené náklady na obstarání stejné nebo obdobné věci
- 2) cena, za niž se věc v době a v místě činu obvykle prodává
- 3) Náklady na uvedení věci do původního stavu

Omyly v činnosti úředních osob :

Omyl skutkový – ve skutečnostech podřaditelných pod skutkovou podstatu (např. zda jde v konkrétním případě o cizí věc, skutečně o osobu povinného, uživatele bytu apod.). Takový omyl vylučuje vědomostní formy zavinění a tudíž trestnost, k trestnosti zbývá nevědomá nedbalost, která je trestná u minima jmenovaných trestných činů.

Omyl právní – omyl o právní normě, o jejím obsahu. Omyl v předpise, na nějž odkazuje TrZ – obecně zásada neznalost zákona neomlouvá, viz ale novou úpravu omluvitelného právního omylu v § 19 TrZ. Jde např. o omyl v rozsahu oprávnění exekutora daném zákonem a jeho pravomocí. Omyl v předpise, na který se neodkazuje trestním zákonem – posuzuje se jako omyl skutkový.

Sporný může být omyl o tom, zda někdo je skutečně úřední osobou – zatím neřešen. Spíše názor, že zde půjde o omyl právní – příslušná skutková podstata odkazuje na pravomoc veřejného činitele, tudíž na předpis, který tuto pravomoc upravuje, nicméně jsou i názory jiné, podle nichž se na tyto zákony, např. exekutorský zákon, resp. OSŘ neodkazuje ve skutkové podstatě přímo – v případě potřeby lze takto v trestním řízení argumentovat

Okolnosti vylučující protiprávnost – při výkonu činnosti významné zejména výkon práva a povinnosti, krajní nouze, svolení poškozeného a přípustné riziko.

Krajní nouze - § 28.

Odvracení nebezpečí přímo hrozícího chráněným zájmům.

Podmínky:

Subsidiarita

Proporcionalita

Pro některé kategorie osob existuje povinnost jednat v krajní nouzi.

Svolení poškozeného

Nově upraveno v § 30

Funguje pouze ve vztahu ke statkům,
kterých se člověk může platně vzdát

Svolení musí být učiněno svobodně, vážně,
srozumitelně

Musí být učiněno nejpozději při činu

Učiněné po činu – snižuje společenskou
nebezpečnost

Odůvodněná domněnka o tom, že by
poškozený s porušením souhlasil - totéž

Přípustné riziko

Přípustné riziko je nově upraveno v § 31.

Znaky :

Společensky prospěšný účel a cíl

Subsidiarita rizika

Vztah mezi ziskem a ztrátou

Minimalizace možných rizik a ztrát

Subjekt rizikového rozhodování

Optimální informovanost

Postup de lege artis

Vyloučení škod na životě a zdraví

Soulad s požadavky právních norem

- § 127 – obecná definice tzv . úřední osoby
- Znak:
- Plní úkoly státu nebo společnosti
- Užívá přitom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů
- Čin musí být spáchán v souvislosti s pravomocí a odpovědností
- Je to i člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci.

Plnění úkolů společnosti nebo státu

Je to výkon důležitých veřejných funkcí, ale i činnost úředníků uvedených v § 127 a výkon jejich působnosti vymezený v příslušných zákonech.

Úkoly musí mít širší společenský dosah. Odpovědná příprava k rozhodovací činnosti, vlastní rozhodovací činnost a výkon rozhodnutí v rámci působnosti.

Nelze sem zahrnout pomocné manuální práce (i když je vykonávají úředníci), nebo méně významné technické, organizační a zabezpečovací práce (sekretářky, technici, tiskový mluvčí, vrátný, zřízenec apod).

Proto při takovém výkonu nepožívají ani zvýšené ochrany.

Jde o užší pojem než „obstarávání věcí obecného zájmu“.

Používání svěřené pravomoci

Pravomoc je oprávnění vykonávat veřejnou moc. V pojmu pravomoc je vždy obsažen prvek moci a prvek rozhodování. Veřejná moc – autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech jiných osob ať již přímo nebo zprostředkovaně. Subjekt, o němž se rozhoduje, není v rovnoprávném postavení a obsah rozhodnutí nezávisí na jeho vůli.

Patří sem i věcná příprava takového rozhodnutí za podmínky, že bez takové přípravy by rozhodnutí nemohlo být učiněno, i výkon rozhodnutí bez ohledu na to, zda je věcně správné nebo nesprávné (např. daňový kontrolor při kontrole připravuje rozhodnutí – ÚS 49/2000).

Nezáleží ale na rozsahu prostředků, s nimiž úředník pracuje.

Nejčastěji v praxi příslušníci PČR i při zákrocích mimo službu.

Kdo již není úřední osobou - rozhodčí, průvodčí, revizoři DP, prodavači, likvidátoři, insolvenční správci, církevní funkcionáři, vedoucí pošty, soudní znalci, zaměstnanci Pozemkového fondu atd.

Souvislost s pravomocí a odpovědností

Proti řádnému výkonu pravomoci není přípustná NO ani KN – jde o výkon PP, při výkonu pravomoci v rozporu se zákonem však ano. Ne ale akty řízení podřízených. – jde o interní služební vztah.

Pokud osoba pravomoc nevyužívá (vyjma § 329 písm. c), souvislost také schází.

Jiná osoba zastávající funkci v orgánu veřejné moci

Kriteriem výkonu veřejné moci je rozhodování o právech jiných osob, přičemž tato rozhodnutí jsou státem vynutitelná nebo zda může stát do práv a povinností osoby zasahovat.

Funkcionáři orgánů státní správy nejen ústředních, ale i správních úřadů s celostátní působností. Přenesená působnost vykonávaná ÚSC.

Odpovědný úředník – státní správy,
samosprávy nebo jiného orgánu veřejné
moci – působí v rámci orgánu a vykonává
svěřenou odvozenou pravomoc buď
samostatně nebo v návaznosti na výkon
pravomocí funkcionáře viz výše.

Přenesená působnost – územní
samospráva. Obce, kraje, zvláštní orgány
– komise.

Orgány samosprávy – obecní zastupitelstvo, rada, starosta, obecní úřad, obecní policie.

Obdobně na krajské úrovni.

Jejich činnost je obdobná činnosti orgánů státní správy – týká se věcí veřejných na určitém území a dopadá na větší skupiny lidí.

Ne stavovské organizace, družstva.

- Odlišnost úředních osob od jiných subjektů z hlediska trestního zákona:
- Jsou více trestně chráněny před útoky ze strany jiných osob. Ochrany užívá i jiná osoba, která vystoupí na jejich podporu či ochranu
- V určitých vztazích mají zvýšenou odpovědnost než jiné osoby – buď zvláštní trestné činy nebo zpřísnění trestu.

Příklad nejasnosti u vykonavatele exekutora:

Tyto osoby se podílejí na výkonu exekutorského rozhodnutí, které je výsledkem výkonu pravomoci exekutora, lze je v tomto např. přirovnat k policistům při realizacích např. soudních rozhodnutí

Exekutor může podle zákona tyto osoby písemně pověřit výkonem svých činností

Podle novely může pověřit vykonavatele všemi úkony, které může vykonat vykonavatel jako zaměstnanec soudu, nebylo by tedy důvodu pro pracovníky se stejnými oprávněními zakotvovat rozdílný právní režim

Současná definice ale uvádí jako úřední osobu pouze exekutora a ne jeho zaměstnance.

V současné době spory na NS.

Totéž problematické u dalších zaměstnanců.

Obecně problematika osob podílejících se na přípravě rozhodnutí nebo na jeho výkonu.

Proč je rozlišení důležité?

Úřední osoba požívá pravomoci, tedy rozhoduje o právech a povinnostech jiných osob, požívá tedy vyšší ochrany před různými typy útoků a napadení na svou osobu v souvislosti s výkonem pravomoci

Na druhé straně má tato osoba zvýšenou odpovědnost, tedy může se dopustit speciálních trestných činů, kterých se nemohou dopustit jiné osoby.

.

Tedy vedle příslušného obecného trestného činu – např. porušení domovní svobody – bude v souběhu potrestána právě ještě za příslušný speciální trestný čin

U některých trestných činů jsou pro úřední osoby zvýšené trestní sazby – např. u přijímání úplatku.

Trestné činy

- Násilí proti veřejné moci - § 323 TrZ
- Vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci - § 324
- Násilí vůči úřední osobě - § 325
- Vyhrožování s cílem působit na úřední osobu - § 326
- Přisvojení pravomoci úřadu - § 328

Pro většinu dále rozebíraných trestných činů platí, že jsou upravovány tzv. odkazovacími skutkovými podstatami, které odkazují na primární úpravu mimotrestních odvětví.

Z toho pak pramení velké obtíže pro orgány činné v trestním řízení, protože je třeba se poldrobně seznámit s těmito úpravami.

- Zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 – 3 formy
- Výkon pravomoci způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu
- Překročení své pravomoci
- Nesplnění povinnosti vyplývajících z pravomoci

- Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti - § 330

Další trestné činy, páchané také úředními osobami

Úplatkářství

Úplatek – jakékoliv plnění, na které není právní nárok

Obstarání věcí obecného zájmu – vykládáno široce – věci, na jejichž řádném výkonu má zájem společnost nebo větší skupiny obyvatelstva. Nově je to i zachovávání povinností uložených právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejichž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají

- Přijetí úplatku - § 331
- Kdo úplatek
- Sám nebo prostřednictvím jiného
- V souvislosti s obstaráním věci obecného zájmu
- Přijme
- Dá si slíbit
- žádá

- Podplácení - § 332
 - Kdo úplatek jinému
 - Nabídne
 - Slíbí
 - Poskytne
-
- U obou těchto trestných činů zvýšená trestnost úředních osob

- Nepřímé úplatkářství
- Trestné jsou přijetí i podplácením přes jinou osobu, která přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit nja výkon pravomkoci úřední osoby
- Absence účinné lítosti, na druhé straně trestnost nepřekažerní a neoznámení této TČ.

- Trestné činy hospodářské a majetkové přicházející nejčastěji v úvahu
- Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže – § 248 odst. 2 – kdo v rozporu s jiným právním předpisem o veřejných zakázkách poruší závažným způsobem závazná pravidla zadávacího řízení a způsobí tím ve větším rozsahu újmu jiným osobám nebo sobě neoprávněné výhody

- Zneužití informace a postavení v obchodním styku - § 255
- Formy:
- Insider trading
- selftrading

- Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě - § 256
- Pletichy při zadání veřejné zakázky, veřejné soutěži a dražbě – § 257

- Dotační podvod - § 212
- Uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů v žádosti
- Užití prostředků získaných účelovou dotací v nikoliv malém rozsahu na jiný než určený účel

- Porušení povinnosti při správě cizího majetku – úmyslné § 220
- Z hrubé nedbalosti - § 221
- Lze porušit zákonem převzatou nebo smluvně uloženou povinnost
- Způsobení škody jak konáním, tak opomenutím
- Škodou je zde jak zmenšení majetku, tak ušlý zisk

Upravena obecně v § 1400 až § 1447 NOZ

tato ustanovení se však nepoužijí v případě práv a povinností mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu, ale uplatní se zde ustanovení o příkazu podle § 2430 a násl. NOZ (§ 59 odst. 1 ZOK)

Doplněna ustanoveními o svěřenském fondu (§ 1448 až § 1474 NOZ) – zvláštní režim vlastnictví k majetku, který je v něm

NĚJÍ...
...
...
...
...

Rozlišuje se prostá správa a plná správa (§ 1405 až § 1410 NOZ)

v rámci prosté je třeba činit vše, co je nutné k zachování cizího majetku

v rámci plné je třeba dbát o rozmnožení majetku a uplatnění v zájmu beneficenta; je zde možnost činit vše, co je nutné a užitečné

Některé další zásady správy

výkon působnosti a plnění povinností s péčí řádného hospodáře (§ 1411 NOZ)

Rozlišuje se prostá správa a plná správa (§ 1405 až § 1410 NOZ)

v rámci prosté je třeba činit vše, co je nutné k zachování cizího majetku

v rámci plné je třeba dbát o rozmnožení majetku a uplatnění v zájmu beneficianta; je zde možnost činit vše, co je nutné a užitečné

Podle NOZ zejména v ustanoveních

§ 159 odst. 1 pro člena voleného orgánu pr. osoby

§ 454 pro prokuristu zastupujícího podnikatele

§ 949 pro opatrovníka spravujícího majetek dítěte

§ 1411 pro správce cizího majetku

§ 2342 odst. 1, § 2343 odst. 1 pro

Podle ZOK zejména v ustanoveních

§ 49 pro členy kontrolního orgánu obch. korporace

§ 51 až § 53 pro jiné orgány obchodní korporace,
včetně orgánů statutárních

Povinnost opatrovat majetek je stanovena i pro oblast státní správy a samosprávy.

§ 16 zákona 312/2002Sb. – základní povinnosti úředníka

§ 38 zákona č. 128/2000Sb. o obcích a zákon č. 129/2002Sb. – základní povinnosti obce a kraje starat se o majetek

Judikatura, teorie

Podle § 159 odst. 1 NOZ platí, že ten, kdo přijme funkci člena voleného orgánu jakékoli právnické osoby, bude ji vykonávat

s nezbytnou loajalitou k právnické osobě
se znalostmi potřebnými k výkonu funkce
s určitou pečlivostí

Některé další zásady správy

výkon působnosti a plnění povinností s péčí
řádného hospodáře (§ 1411 NOZ)

povinnost činit obezřetné investice (§ 1432 až §
1435 NOZ)

řešení celé řady dalších otázek při správě cizího
majetku

Podle § 51 odst. 1 ZOK platí, že pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná člen orgánu obchodní korporace, který

mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že

jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace;

to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou

Podle § 52 odst. 1 ZOK pro posouzení,
zda člen orgánu obchodní korporace
jednal s péčí řádného hospodáře, se
vždy přihlédne k péči,

kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná
rozumně pečlivá osoba,

byla-li by v postavení člena obdobného orgánu
obchodní korporace

Základem pro postih podle § 220 u samosprávy, resp. u úředních osob, jsou ustanovení nového občanského zákoníku, nicméně lze využít i úpravu podle ZOK i dosavadní teorii a judikaturu.

- Trestněprocesní problematika
- § 2 odst. 3 trestního řádu – nečeká se na trestní oznámení
- Zásada oficiality, nikoliv oportunity
- Možnost vyřízení věci pomocí odklonů.

